

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus. Kopiosto ry:n lausunto

Viite: VN/21217/2023

Tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatio **Kopiosto ry** kiittää mahdollisuudesta lausua e-aineistojen kirjastokäytön korvausta koskevasta hallituksen esityksen muotoon kirjoitetusta lakiluonnoksesta. Kopiosto tilittää nykyisin lainauskorvauksia kuvantekijöille ja valokuvaajille ja Kopiostolla on kyky ja mahdollisuus tilittää lainauskorvauksia myös ääninäyttelijöille ja muille e-äänikirjojen lukijoille.

Hallituksen esityksenä esitelty luonnos on kokonaisuutena ja juridisilta perusteiltaan oikea ja toimiva. Tekijänoikeuspoliittisesti ja tasapuolisuus huomioiden on tärkeää, että kirjailijat, kääntäjät, kuvantekijät, valokuvaajat ja äänikirjojen lukijat ovat oikeutettuja korvaukseen e-kirjojen ja e-äänikirjojen vastikkeettomasta kirjastokäytöstä. On myös positiivista, että korkeakoulujen kirjastojen kokoelmiin sisältyvien e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttö on mukana korvauksen piirissä.

Lain soveltamisen kannalta on tärkeää, että lainsäädännös on selkeä ja että siinä on tarkkarajaisesti määritelty, millainen e-aineisto ja kirjastokäyttö ovat korvauksen piirissä. Luonnoksessa esitetty pykälämuotoilu ja rajaukset vastaavat perusteluissa esitettyä tavoitetta, että e-aineistojen kirjastokäytön korvaus vastaa soveltamisaltaan fyysisten teoskappaleiden lainauskorvausta. Tämä takaa korvauksen toimivuuden. E-äänikirjojen lukijoiden oikeus korvaukseen e-aineistojen kirjastokäytön osalta on e-kirjojen ja e-äänikirjojen tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden tekijänoikeudellisen yhdenvertaisen kohtelun kannalta oikea ratkaisu.

Kirjastot hankkivat sisältöjä ja pääsyoikeuksia erilaisiin sisältöpalveluihin hyvin monenlaisilla lisensseillä. Huomioiden Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö ja korvausjärjestelmän käytännön toimivuus, esitetty lain soveltamisala on perusteltu ja käytännön toimivuuden kannalta selkeä. Korvauksen piirissä olisivat sellaisten e-kirjojen ja e-äänikirjojen käyttö, jotka yleinen kirjasto tai korkeakoulukirjasto on hankkinut kokoelmaansa kustantajan tai muun oikeudenhaltijan kanssa tekemällä lisenssisopimuksella.

Kokoelman käsite tulisi ymmärtää samalla tavoin kuin muuallakin tekijänoikeuslaissa: sen tulee tarkoittaa sitä, että kirjasto on hankkinut e-kirjan tai e-äänikirjan kappaleen kokoelmaansa ja välittää sitä hallinnoimansa palvelun kautta asiakkailleen eli e-kirja tai e-äänikirja on kirjaston ylläpitäjien suorassa hallinnassa ja lisenssisopimusten ehtojen mukaisesti kirjaston asiakkaiden käytössä. Kirjasto itse päättää, mitä yksittäisiä teoksia se hankkii asiakkaidensa käyttöön - aivan kuten fyysistenkin kirjojen kohdalla. Perustelujen osalta voisi olla tarpeen selvittää rajapintaa soveltamisalan osalta. Hallituksen esitysluonnoksen esittely- ja kuulemistilaisuudessa 15.9.2023 korkeakoulukirjastojen edustajat kertoivat korkeakoulukirjastojen lainamäärien tilastoinnin haasteista. Korkeakouluissa on käytössä e-aineistoja hyvin monilta eri toimijoilta ja palveluntarjoajilta, joista on vaikeasti saatavissa yhdenmukaista ja täydellistä tietoa käyttömääristä ("e-lainauksesta"). E-aineistojen kirjastokäytön kehityksen seuranta ja yhteistyö kirjastojen ja korvauksia hallinnoivien järjestöjen

kesken on tärkeää. Toisaalta ehdotettu selkeä soveltamisala (kirjaston kokoelmaan kuuluvat e-kirjat ja e-äänikirjat) osaltaan selventää käyttötietojen raportointia.

E-aineistojen kirjastokäyttö on vielä kehitysvaiheessa, mistä syystä on tärkeää, että toimintaympäristöä ja e-aineistojen ja fyysisten aineistojen lainaamista ja kuntien yhteisen e-kirjaston kehitystä ja vastikkeettoman kirjastokäytön vaikutuksia kirjamarkkinoille seurataan.

Kuntien omien ja yhteisen e-kirjaston kokoelmat voivat muuttua ajan myötä, minkä vuoksi on tärkeää, ettei lain perusteluissa kategorisesti suljeta jotakin aineistolajia kirjastokäytön korvauksen ulkopuolelle.

Hallituksen esitysluonnoksen kappaleessa 9 esitetään, että vuoropuhelu ja yhteistyö kuntien yhteisen e-kirjaston kehittäjien ja ylläpitäjien kanssa on keskeisessä osassa järjestelmän toimivuuden seuraamisessa ja varmistamisessa. Yhteistyössä ja vuoropuhelussa on oltava mukana myös korvausta hallinnoivat järjestöt ja kustantajien edustajat. Tämä olisi hyvä tarpeen lisätä hallituksen esityksen tekstiin.

Kopiosto pitää myös erittäin tärkeänä, että e-aineiston vastikkeettomasta kirjastokäytöstä maksettavaa korvausta korotetaan valtion budjetissa niin pian kuin se on mahdollista.

20.9.2023

Kopiosto ry

Valtteri Niiranen, toimitusjohtaja, varatuomari

Kopiosto ry on Suomen luovaa alaa kattavimmin edustava tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio. Vuonna 1978 perustettuun yleishyödylliseen yhdistys Kopiostoon kuuluu 44 eri kulttuurin ja viestinnän alojen järjestöä. Kopiosto edustaa valtuutusten perusteella yli 80 000 kotimaista luovan alan tekijää, kustantajaa ja esittävää taiteilijaa sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtyjen edustavuussopimusten kautta satoja tuhansia ulkomaalaisia tekijöitä ja kustantajia.